

Міністерство освіти і науки України

**Український педагогічний університет імені Михайла Драгоманова
(Україна)**

Uniwersytet WSB Merito Chorzów (Польща)

Wyższa Szkoła Lingwistyczna w Częstochowie (Польща)

Państwowa Akademia Stosowanych w Chełmie (Польща)

**Uniwersytet Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie, Instytut Pedagogiki
(Польща)**

Національний авіаційний університет (Україна)

**Кам'янець-Подільський національний педагогічний
університет імені Івана Огієнка (Україна) Інститут проблем
виховання НАПН України**

**«СОЦІАЛЬНА ПОЛІТИКА: ВИКЛИКИ ЧАСУ»
присвячена 190-річчя УДУ імені Михайла Драгоманова**

Матеріали

Міжнародної науково-практичної конференції

Київ, 24 квітня 2024 р.

Рекомендовано до друку Вченою радою
факультету соціології та соціальної політики Українського державного
університету
імені Михайла Драгоманова
(протокол № від року)

Редакційна колегія:

- Віктор АНДРУЩЕНКО* доктор філософських наук, професор,
дійсний член НАПН України, член-
кореспондент
НАН України,
заслужений діяч науки і техніки України,
ректор Українського державного університету
імені Михайла Драгоманова
- Григорій ТОРБІН* доктор фізико-математичних наук, професор, проректор
з наукової роботи Українського державного
університету імені Михайла Драгоманова
- Ростислав ДРАПУШКО* кандидат філософських наук,
професор, проректор з науково-
педагогічної роботи (адміністративно-
господарської діяльності) Українського
державного університету імені Михайла
Драгоманова
- Володимир ЛАВРИНЕНКО* кандидат філософських наук, професор,
проректор з міжнародних зв'язків Українського
державного
університету імені Михайла Драгоманова
- Роман ВЕРНИДУБ* доктор фізико-математичних наук, професор,
проректор з навчально-методичної
роботи Українського державного
університету імені Михайла Драгоманова
- Алла ЯРОШЕНКО* доктор філософських наук, професор, декан

- Тетяна ГОЛУБЕНКО* Факультету соціології та соціальної політики
Українського державного університету імені
Михайла Драгоманова
кандидат педагогічних наук, доцент кафедри
соціальної освіти та соціальної
роботи,
заступник декана з наукової роботи та
міжнародних зв'язків факультету соціології та
соціальної політики УДУ імені Михайла
Драгоманова
- Василь КАРИЧКОВСЬКИЙ* доктор педагогічних наук, професор кафедри
позашкільної освіти факультету соціології та
соціальної політики УДУ імені Михайла
Драгоманова
- Дар'я БИБИК* доктор філософії в галузі соціальної роботи,
доцент кафедри соціальної освіти та соціальної
роботи факультету соціології та соціальної
політики УДУ імені Михайла Драгоманова
- Микола БУЛАТЕВИЧ* кандидат соціологічних наук, доцент кафедри
соціології та публічних комунікацій факультету
соціології та соціальної політики УДУ імені
Михайла Драгоманова
- Марина СОЛЯНИК* кандидат педагогічних наук, старший викладач
кафедри соціальної освіти та соціальної роботи
факультету соціології та соціальної політики
УДУ імені Михайла Драгоманова
- Андрій ЗАМОЖСЬКИЙ* викладач кафедри соціальної політики
факультету соціології та соціальної політики
УДУ імені Михайла Драгоманова
- Наталія ПОЛУЙКО* голова Студентського наукового товариства
Факультету соціології та соціальної політики
Українського державного університету імені
Михайла Драгоманова

СОЦІАЛЬНА ПОЛІТИКА: ВИКЛИКИ ЧАСУ: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції, що присвячена 190-річчя УДУ імені Михайла Драгоманова (24 квітня 2024 року). Київ: Український державний університет імені Михайла Драгоманова, 2024, 115 с.

У збірнику подано тези доповідей учасників Міжнародної науково-практичної конференції «СОЦІАЛЬНА ПОЛІТИКА: ВИКЛИКИ ЧАСУ», в яких висвітлюються результати досліджень науковців та практиків щодо актуальних питань соціальної політики, соціальної роботи, соціальної педагогіки, позашкільної освіти, соціології, сучасних концепцій, технологій, стратегій в умовах сьогодення в Україні.

Матеріали опубліковано в авторській редакції. Відповідальність за зміст, достовірність та якість поданого матеріалу несуть учасники конференції, їх наукові керівники та/або рецензенти, які рекомендували матеріали до публікації.

Дніпропетр. держ. ун-т внутр. справ. – Дніпро: Дніпропетр. держ. ун-т внутр. справ, 2023. 115 с.

3. Закон України «Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб» URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1706-18#Text>.

4. Закон України «Про сприяння соціальному становленню та розвитку молоді в Україні» URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2998-12#Text>.

5. Кіпень В. П. Внутрішньо переміщені особи: виживання та підтримка в умовах війни: дослідж., аналіз, рек. / Володимир Кіпень; ГО «Інновац. Дія», «Доступ», проєкт фінанс. ЄвроСоюзом. – Вінниця: Кушнір Ю. В., 2023. 103 с.

Тукач І.І.

здобувачка вищої освіти другого (магістерського) рівня спеціальності «Соціальна робота»

Факультету соціології та соціальної політики

Українського державного університету імені Михайла Драгоманова

м. Ніжин, Україна

Голубенко Т.О.

доцент кафедри соціальної освіти та соціальної роботи

Факультету соціології та соціальної політики

Українського державного університету імені Михайла Драгоманова

<https://orcid.org/0000-0002-3042-888X>

м. Київ, Україна

t.o.holubenko@npu.edu.ua

СОЦІАЛЬНА АДАПТАЦІЯ ЛЮДЕЙ ПОХИЛОГО ВІКУ В СУЧАСНОМУ ПРОСТОРИ

На сьогоднішній день населення планети значно збільшилося, а разом з ним зросла кількість людей похилого віку. Такі демографічні чинники приводять до змін у житті суспільства, сприяють формуванню нових уявлень про місце і роль літніх людей у системі соціального розвитку, забезпеченні їм якісної соціальної адаптації.

Для сучасного суспільства проблема адаптації людей похилого віку до соціального середовища є надзвичайно актуальною. Адже в цьому віці людина переживає перехідну стадію життя і зазнає багатьох змін. Соціальна адаптація літніх осіб відбувається в залежності від факторів, від умов, у яких перебуває людина, від рівнів її взаємозв'язків із оточуючими. Зазначимо, що соціальна

адаптація людей похилого віку має важливе значення для гарантування якості їхнього життя. Як керований процес підтримки психологічного благополуччя, вона спрямована на забезпечення даної категорії споживачів соціальних послуг необхідними життєвими ресурсами, сприяє формуванню здатності задовольнити власні потреби в межах конкретного соціального середовища. Літня людина повинна мати можливість не тільки пристосовуватися до вимог суспільства, а й впливати на нього своєю діяльністю та поведінкою. Соціальна поведінка людей похилого віку – основа соціальної адаптації, оскільки є виявом здатності людини пристосуватися до соціального оточення та взаємодіяти з іншими в межах соціальних норм і цінностей [1].

Соціальна адаптація має дві форми – активну (індивід прагне впливати на соціальне середовище, змінюючи його, та включатися до цього зміненого середовища), і пасивну (індивід не прагне змінити соціальне середовище, включається до того середовища, в якому опиняється). Зрозуміло, що тільки активна адаптація людини похилого віку зробить її життя повноцінним і корисним суспільству. Сутність соціальної адаптації полягає в здатності людини до саморозвитку, самореалізації, самовдосконаленні в соціальному середовищі.

У практиці соціальної роботи процес соціальної адаптації різних категорій населення реалізується в формі надання соціальної послуги. Відповідно нормативного підходу, соціальна послуга соціальної адаптації трактується як «комплекс заходів, що здійснюються протягом строку, необхідного для процесу активного гармонійного пристосування осіб, які перебувають у складних життєвих обставинах, у тому числі осіб похилого віку, осіб з інвалідністю, осіб, які перебували у спеціалізованих або інтернатних закладах, осіб, які відбули покарання у вигляді обмеження або позбавлення волі на певний строк, до змінених умов соціального середовища, спрямованих на усунення/пристосування обмежень життєдіяльності для підтримки соціальної незалежності, збереження та продовження їхньої соціальної активності» [2].

Серед отримувачів вищезазначеної послуги люди похилого віку вказані першими, що в черговий раз підкреслює важливість соціальної адаптації цієї категорії населення. Власне для цього 25 серпня 2011 року був прийнятий один із перших нормативних документів, спрямований на унормування процесу соціальної адаптації людей похилого віку – наказ Міністерства соціальної політики України «Про впровадження соціально-педагогічної послуги „Університет третього віку“» № 326 [3]. Завданнями даної послуги є організація та проведення безкоштовних навчальних заходів для людей похилого віку відповідно до затверджених програм і планів. Крім цього, в наказі зазначено, що соціально-педагогічну послугу „Університет третього віку“ людям похилого віку надають структурні підрозділи територіальних центрів соціального обслуговування.

Варто зазначити, що організація роботи „Університету третього віку“ здійснюється на підставі та з урахуванням вимог Державного стандарту послуги соціальної адаптації. Важливо, що до початку навчання здійснюється визначення індивідуальних потреб отримувача соціальної послуги, складається індивідуальний план надання послуги, в якому містяться рекомендації щодо напрямку навчання, укладається договір про отримання соціальних послуг.

Для організації освітнього процесу „Університету третього віку“ використовуються очна, дистанційна, індивідуальна, групова форми навчання. При цьому, обов'язково враховують потреби, фізичні можливості та особливості розвитку отримувача послуг. Для ефективного засвоєння матеріалу, відпрацювання вмінь та навичок проводяться різні види занять: лекція (лекція-бесіда, лекція-дискусія тощо); практичне заняття; інноваційні види занять (круглий стіл, прес-конференція, заняття-вікторина тощо); заняття-екскурсія; консультації та інші. Важливо, що роль викладача носить специфічний характер, оскільки він виступає більше консультантом, посередником, наставником, організатором.

Отже, участь людей похилого віку в освітніх програмах сприяє їхній більш швидкій адаптації до змінених умов життя, відмові від пасивної споживацької поведінки, стимулює активність, діяльність, творчість, зміцнює впевненість у собі, задовольняє потребу в саморозвитку. Освіта в літньому віці сприяє задоволенню основних емоційних, пізнавальних, соціальних потреб, надає змогу відчувати свою корисність суспільству. Завдяки активній участі людей похилого віку в освітніх заходах змінюється їхній світогляд, ступінь участі в суспільному житті.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Житинська М. О. Соціально-педагогічне середовище університету третього віку як чинник формування життєдіяльності людей похилого віку. Соціальна робота в Україні: теорія і практика : науково-методичний журнал. Київ: Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2016. № 1-2. С. 131-139.

2. Наказ Міністерства соціальної політики України «Про затвердження Змін до Державного стандарту соціальної адаптації від 07.08.2017 № 1267. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1065-17#Text>.

3. Наказ Міністерства соціальної політики України від 25.08.2011 № 326 «Про впровадження соціально-педагогічної послуги «Університет третього віку». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0326739-11?sv#Text>